

STEDENBANDKRANT

Stichting Stedenband Haarlem-Mutare
Postbus 5508 2000 GM Haarlem
e-mail: info@haarlem-mutare.nl
website: www.haarlem-mutare.nl
Tel. 023 - 5324008
bezoekadres: Mondiaal Centrum
Lange Leenvest 122 Haarlem

Van Kaya naar Musha - Tentoonstelling ABC Architectuurcentrum
Bezoek Burgemeester Mutare aan Nederland
Ouder worden in Mutare - Tentoonstelling in de Refter
Cultuur in Zimbabwe - HIFA

IN DEZE KRANT:

Inleiding	2
Bezoek burgemeester van Mutare Brief van Brian James aan de Haarlemmers	3
Haarlem en Mutare gaan huizen bouwen Huisvestingsproject Chikanga	4
Van Kaya naar Musha Tentoonstelling ABC Architectuurcentrum	5
Tentoonstelling 'Ouder worden in Mutare'	7
Peer to peer education, Voorlichting voor en door gehandicapten	8
Als toerist Mutare en omgeving écht leren kennen Community Based Tourism	9
Literatuur met een Strikje: Lintjes voor Zimbabwaanse Schrijfsters	10

Krant en nieuwsbrief

De Stedenbandkrant verschijnt met ingang van dit jaar nog maar 2x per jaar, in juni en december.

Daar staat tegenover dat de Stedenband sinds begin dit jaar een email nieuwsbrief uitgeeft. Daarvan zijn er tot op heden 4 verschenen. U kunt u abonneren op de nieuwsbrief door een mailtje te sturen aan nieuwsbrief@haarlem-mutare.nl.

De redactie

Overleg over het huisvestingsproject in Mutare op maandag 6 juni, de eerste dag van het bezoek.

Op de foto: van links naar rechts, staand: Ans van Berkum, Jan de Vletter, Lynne Evans, Leen van de Polder, zittend: Gift Sanyanga, Dik Bol, Brian James, Bert Bruijn.

foto: Richard Lagerweij

Inleiding

De burgemeester van Mutare, Brian James is samen met zijn vrouw op dit moment op bezoek in Haarlem. Hij schreef een brief aan de Haarlemmers, die u hiernaast kunt lezen.

Een belangrijke reden voor zijn bezoek zijn de ontwikkelingen in het huisvestingsproject. Daarvoor is ook de coördinator van de Stedenband in Mutare, Gift Sanyanga, van 6 tot 27 juni in Haarlem.

Een andere reden voor het bezoek is de ontwikkeling van een centrumplan voor de stad Mutare. Daarvoor wordt contact gelegd met de TU Delft. Al eerder ontwikkelden studenten van de TU Delft een plan voor de ontwikkeling van de stad Kumasi in Ghana.

Over het huisvestingsproject wordt dit najaar een tentoonstelling georganiseerd onder de titel Van Kaya naar Musha.

De tentoonstelling is van half september tot half november te zien in het ABC Architectuurcentrum.

Mogelijk gaat de tentoonstelling daarna naar Casla in Almere.

De redactie

DE STEDENBANDKRANT

De Stedenbandkrant is een uitgave van de Stichting Stedenband Haarlem-Mutare

REDACTIE:

Isobel Buiten
Geke Leistra
Michaël Maas
Leen van de Polder
Johan van Someren

Lay out: Leen van de Polder
Omslag: Leen van de Polder
Druk: Paswerk Bedrijven
Papier: kringloop papier

Stichting Stedenband Haarlem-Mutare
Postbus 5508 2000 GM Haarlem
e-mail: info@haarlem-mutare.nl
website: www.haarlem-mutare.nl
Tel. 023 - 5324008
bezoekadres:
Mondiaal Centrum
Lange Herenveest 122 Haarlem

Brief van Brian James

Allerbeste Haarlemmers,

Ik was heel blij met het verzoek om iets voor de Stedenbandkrant te schrijven. Lynne en ik zijn zeer vereerd met de uitnodiging om Haarlem te bezoeken. Dominee John Rugayo en burgemeester Elizabeth Schmitz komen alle eer toe, want zij namen in 1992 het initiatief voor een Stedenband tussen Haarlem en Mutare, middels een huisvestingsplan. Ook willen we de medeoprichters niet vergeten: Ruud Mesman uit Haarlem, professor Tagwira uit Mutare, Cees Meijer en Bert Bruijn speelden allemaal een belangrijke rol.

Onze effectieve verbintenis bestaat al twintig jaar en we zijn allemaal zeer gebaat bij deze samenwerking. Onze raadsleden, de burgers van Mutare, Lynne en ikzelf blijven er alles aan doen om deze sterke en warme verhouding te waarborgen.

De Stedenband is algemeen bekend in Zimbabwe en andere steden en nationale gezagsdragers in ons land zijn er best jaloers op. Gift Sanyanga nam ons, als burgemeester en burgemeestersvrouw, eens mee op een rondleiding langs het bouwterrein van het huisvestingsproject. We werden rondgereden in het busje van de Stichting Stedenband Haarlem-Mutare en moesten stoppen bij een van de controlepunten van de politie. De agenten zagen ons aan voor bezoekende Haarlemse functionarissen en lieten ons toen zonder pardon de controlepost passeren. Misschien moeten we tijdens dit bezoek maar eens wat Nederlandse taalvaardigheid leren, zodat we in Mutare altijd ongehinderd kunnen rondrijden!

De bevolking van Mutare is heel dankbaar voor alle bijstand uit Haarlem in de afgelopen 20 jaar. Een deel van die hulp kun je natuurlijk uitdrukken in bakstenen en cement. Maar we moeten vooral de menselijke input niet vergeten of onderschatten, die hebben een blijvend effect.

Huisvesting vormt waarschijnlijk het sterkste onderdeel van het werk van de Stedenband. Jullie steun heeft een enorm positieve invloed gehad op de maatstaven van onze bouwprogramma's. In de gemeenteraad zijn we erop gebrand om deze criteria ook toe te passen op andere, door onszelf geïnitieerde, bouwprojecten. Ik wil hiermee ook duidelijk maken, dat iemand als Gift Sanyanga, naast zijn verantwoordelijkheid als toezichhouder van het huisvestingsproject van de Stedenband, ons ook zijn expertise kan bieden bij de verdere ontwikkeling van procedures en regulering.

We beschouwen huisvesting als een van de belangrijkste prikkels voor de economie van onze stad. We hebben momenteel een immense wachtlijst voor huisvesting,

Burgemeester Brian James en zijn vrouw Lynne Evans

zo'n 50.000 met mensen met lage inkomens en 4.000 voor midden en hogere inkomens. Voor een dergelijk omvangrijk stedenbouwkundige uitbreiding moeten we goed beleid en strategie ontwikkelen op het gebied van waterhuishouding, riolering, het wegennet, gezondheidszorg en werkgelegenheid. Jullie structurele huisvestingsproject biedt ons waardevolle input bij het formuleren van passende strategieën.

Lynne en ik zijn heel erkentelijk voor de vooruitziende blik van burgemeester Elizabeth Schmitz en dominee Rugayo, omdat het ons persoonlijk de mogelijkheid geeft om jullie mooie land en stad te bezoeken. Jullie lange warme zomeravonden zijn een welkome bijkomstigheid. Degenen die Zimbabwe in onze winter bezoeken, merken dat de dagen net zo warm zijn als jullie zomerdagen. Maar tijdens winternachten daalt het kwik bij ons zo sterk, dat een knapperend vuurtje pure noodzaak is.

We maken van deze gelegenheid ook gebruik om reclame

Het centrum van Mutare

foto: Karin Boomsma

te maken voor vakantie-reizen naar Zimbabwe en uiteraard naar Mutare.

Sinds ik in juli 2008 burgemeester van Mutare werd, heb ik veel meegemaakt dat me helderheid heeft verschaft en me ook emotioneel veel heeft gegeven. Het biedt mij en Lynne de mogelijkheid om delen van onze stad te verkennen, die we daarvoor nog nooit of zelden hadden gezien. We ontmoeten nu mensen van alle rangen en standen, en ook mensen van hulporganisaties die de levensomstandigheden van onze burgers proberen te verbeteren. Het culturele- en sportwerk van de Stedenband bieden de hoog nodige ontspanning en entertainment binnen onze stad.

Keaven Simomondo van de werkgroep cultuur doet er alles aan om nog meer uitvoeringen van kunstuitingen neer te zetten. Door de cyber-age is de bevolking uit elkaar aan het groeien, waardoor entertainment een meer individueel karakter krijgt. Ik sluit me daarom volledig aan bij de drijfveren van Simomondo. Afrikaanse uitvoerende kunstenaars hebben namelijk veel te bieden, maar dat hebben jullie ongetwijfeld zelf al vaak mogen beleven.

De werkgroep gezondheidszorg onder leiding van David Manyakaidze wordt ook steeds sterker en is een belangrijke aanvulling op onze gemeentelijke zorginspanningen.

Zimbabwe heeft het perfecte klimaat om het hele jaar door sport te bedrijven en dat gebeurt zeker ook in Mutare.

Kansarme kinderen en hun ouders zijn een continue uitdaging voor supportgroepen. Joseph Nyakuromba en het sportproject kunnen daarom alle steun gebruiken. Voor het groeiende aantal weeskinderen en kinderen met een beperking is sport en onderwijs van vitaal belang en het heeft daarom steeds meer aandacht nodig.

Wederom bedanken we jullie voor de gastvrijheid en het warme onthaal. Namens alle burgers van Mutare verheugen we ons op een voortgaande en levenskrachtige relatie met Haarlem.

Met vriendelijke groet,

Brian en Lynne James-Evans,
Burgemeester en burgemeestersvrouw van Mutare

Vertaald door Isobel Buiten

De burgemeester van Mutare, Brian James en zijn vrouw Lynne Evans zijn van 6 tot 20 juni op bezoek in Nederland. Op 15 juni om 20.00 uur is er in het Mondiaal Centrum (Lange Herenweg 122 Haarlem) gelegenheid om hen te ontmoeten.

De burgemeester is ook aanwezig tijdens het Houtfestival op zondag 19 juni.

Haarlem en Mutare bouwen huizen

Begin mei zijn wij, Ans van Berkum en Jan de Vletter, op verzoek van de stedenband Haarlem-Mutare een paar dagen in Mutare geweest om te kijken of er financiering mogelijk zou zijn voor een woningproject in de wijk Chikanga in Haarlems zusterstad Mutare. Het gaat daarbij om de bouw van 80 huisjes en een aantal flatgebouwen waarin 30 tot 50 of meer huurappartementen kunnen komen.

De vrijstaande huisjes (zgn. stands) moeten worden gebouwd door de bewoners zelf, met coördinatie en ondersteuning van de gemeente Mutare en de Haarlem Mutare Housing Foundation Trust; de lokale 'corporatie'. Het gaat daarbij om eenvoudige huisjes waar mensen de bouwmaterialen kopen van de Trust en vervolgens zelf aan de slag gaan. De flats kunnen in één keer door een lokale aannemer worden gebouwd.

De financiering zou moeten plaatsvinden met leningen van DIGH. Dat is de benaming voor het Dutch International Guarantees for Housing fonds, gelieerd aan de vereniging van woningcorporaties in Nederland Aedes. De kern van het financieringsmodel is dat leningen worden verstrekt door de BNG, de Bank Nederlandse Gemeenten. In dit geval met garantstelling van de Haarlemse corporaties Elan Wonen, Pré Wonen en Ymere. Het gaat om langlopende leningen met relatief lage rente, waardoor het mogelijk wordt om tot een haalbare financiering te komen. Overigens is het ook denkbaar dat de lening door een andere Nederlandse bank wordt verstrekt.

Aangezien het om leningen gaat, en dus niet om schenkingen, is het nodig om een beeld te hebben van de aard van het project, de omvang van de investering en de positie en betrouwbaarheid van de betrokken partijen. Het is immers de bedoeling dat de lening ook weer wordt terugbetaald. Bij het project in Mutare hebben wij de indruk gekregen dat er een verantwoorde financiering tot stand kan komen. Wij waren eerder bij dergelijke projecten en adviezen betrokken, bijvoorbeeld in Oost Europa en op het eiland Simelue bij Atjeh in Indonesië, waar Aedes in cofinanciering met UN Habitat bijdroeg aan de wederopbouw na de tsunami ramp.

Voor ons was Zimbabwe een geheel nieuwe opgave, waarin we ons tevoren hadden verdiept met behulp van de mensen van de werkgroep huisvesting van de Stedenband. Wij hebben de locatie Chikanga bekeken en ter plekke met een groot aantal mensen gesproken. Met vertegenwoordigers van de gemeente, de plaatselijke housing trust, het bankwezen en ook met bewoners van een wijk die op eenzelfde manier was opgezet, het zgn. Hobhouse project. Dat betreft circa 200 woningen voor mensen die het in moeilijke omstandigheden uiteindelijk allemaal zelf voor elkaar moeten boksen. In dit project speelt het Communitycenter, hoe bescheiden ook qua

opzet, een belangrijke rol. Daar kunnen mensen bij elkaar komen voor overleg. Daar kan het bouw materiaal en het gereedschap worden opgeslagen en van daar uit kan voor de veiligheid worden gezorgd. Ook op cultureel gebied kan het centrum een rol spelen. Het is naar onze mening in Chikanga zeker ook wenselijk om zo'n voorziening tot stand te brengen en we zullen onderzoeken welke mogelijkheden daarvoor bestaan.

Bij het financieren met een lening is het natuurlijk essentieel dat de bewoners voldoende inkomen hebben om de lening te kunnen terug betalen. Wij hebben daarom, samen met de plaatselijke functionaris Gift Sanyanga, berekend hoe de uiteindelijk projectopzet kan worden afgestemd op de financiële draagkracht ter plaatse. De woningen moeten de toekomstige huurders en eigenaren een reëel perspectief bieden. Hier in Nederland zullen we de aangepaste voorstellen toelichten en daarmee de aanvraag voor de lening bij DIGH onderbouwen.

Al met al hebben we geconstateerd dat de financiering van de 80 huisjes, te realiseren in zelfbouw, mogelijk moet zijn. Voor de bouw van de flats, te ontwikkelen door een aannemer, stellen we voor om de plannen aan te passen zodat deze goedkoper en dus meer haalbaar worden. Want niemand is gebaat bij een lening die niet terug betaald kan worden. Voor de zgn. stands en flats gaat het in totaal om ongeveer US\$ 2 mln. Planaanpassing lijkt ons mogelijk dus dat moet bekeken en besproken worden. Verder is het natuurlijk ook belangrijk dat de doorlooptijd van zo'n project niet al te lang wordt. Dus moet er gezorgd worden voor een goede projectbegeleiding. De aanleg van elektra, water en riolering moet plaatselijk worden geregeld, net als de aanleg van een basale vorm van infrastructuur.

We hebben dus een positief advies uitgebracht, met een aantal uit te werken aandachtspunten. Uiteindelijk waren we nog het meest onder de indruk van de visie en de veerkracht van de betrokken mensen. Die mensen willen hun bestaan verbeteren, en wij hebben de overtuiging dat hen dat ook lukt als ze de juiste kansen krijgen. De Stedenband kan in dit project, met de partners in Haarlem; de gemeente, de corporaties en het financieringsinstituut DIGH, een werkelijk zinvolle bijdrage leveren.

Ans van Berkum
Jan de Vletter

Ans van Berkum is directeur van CASLA (centrum voor Architectuur, Stedenbouw en Landschap van Almere)
Jan de Vletter was directeur van de Alliantie Flevoland(woningcorporatie) en is thans adviseur van CASLA

Van Kaya naar Musha – settelen in de stad

Ontwikkeling gaat gepaard met verandering. Verandering biedt kansen maar is ook pijnlijk en meestal is er geen weg terug. Verstedelijking is zo'n veranderingsproces, mensen van het platteland trekken naar de stad en komen in een totaal andere omgeving terecht. Een omgeving die nieuwe kansen en mogelijkheden geeft, maar die ook nieuwe problemen en uitdagingen creëert. Waar sommigen tot grote hoogte stijgen en anderen een zwaar leven hebben.

In de tentoonstelling van Kaya naar Musha van half september tot half november aandacht voor de alle aspecten en ontwikkelingen van het huisvestingsproject. Van het bouwen van huizen tot het ontwikkelen van een huisvestingbeleid en de stichting van een woningcorporatie.

Ontwikkeling gaat gepaard met verandering. Verandering biedt kansen maar is ook pijnlijk en meestal is er geen weg terug. Verstedelijking is zo'n proces, mensen van het platteland trekken naar de stad en komen in een totaal andere omgeving terecht. Een omgeving die nieuwe kansen en mogelijkheden geeft, maar die ook nieuwe problemen en uitdagingen creëert. Waar sommigen tot grote hoogte stijgen en anderen een zwaar leven hebben.

In Europa vond de grote verstedelijking van ruwweg van midden 19e eeuw tot midden 20e eeuw plaats. In Afrika is de verstedelijking heden ten dage nog in volle gang. De stad Mutare is door de verstedelijking sinds 1980 onstuimig gegroeid, van 100.000 inwoners tot naar schatting 250.000 nu. Dat geeft verandering, ontwikkeling, problemen en leed.

De markt in Hobhouse foto: Ans van Berkum

Kaya en Musha zijn twee Shona begrippen die de verscheurdheid van dit proces verwoorden. Kaya is waar je (fysiek) woont, Musha is waar je thuis bent. Voor veel inwoners Mutare is kaya, tientallen soms honderden kilometers verwijderd van musha, het dorp waar de familie, ouders, grootouders wonen. De omgeving die bekend en vertrouwd is, de dieren, de natuur, de geluiden, de geuren. Toch is de gang naar de stad voor de meesten onomkeerbaar. Wie het goed gaat in de stad zal na een tijd bemerken dat een bezoek aan het land van de voorouders aangenaam is maar dat er snel een verlangen ontstaat om terug te keren naar de stad, de nieuwe omgeving die nu vertrouwd is.

Huisvesting

De groei van Mutare heeft tot schrijnende taferelen geleid. Tweekamerwoningen waarin 10 tot 15 mensen wonen, openbare toiletten waarvan velen gebruik moeten maken, tekort aan water – soms maar één tappunt in de straat. Met als gevolg vervuiling, ziekten en criminaliteit.

Daarom heeft de gemeente Mutare begin jaren negentig aan de Stedenband Haarlem-Mutare gevraagd om te helpen bij het ontwikkelen van huisvesting voor arme gezinnen. Mensen die werken als dagloner, straathandelaar, nachtwaker, schoonmaker. In de nieuwe wijk Hobhouse heeft de gemeente Mutare grond beschikbaar gesteld voor 220 percelen (stands) waar nu meer dan 1.000 mensen wonen. Mensen die beter wonen, schoon water hebben, goed sanitair, waarvan de kinderen meer kansen hebben op school, die minder vaak ziek zijn en die meer kansen hebben op economische ontwikkeling.

Ontwikkeling

Bij de start van het huisvestingsproject in 1998 was de nieuwe wijk Hobhouse nog een verzameling huizen in de leegte. Nu is het een levendige wijk met 20.000 inwoners, komen er scholen, bedrijfjes, een kliniek, een bibliotheek. Natuurlijk

De bibliotheek in Hobhouse
foto: Ans van Berkum

Tentoonstelling ABC

zijn er nog veel problemen en moet er nog veel worden gedaan.

Bij de opzet van het huisvestingsproject van de Stedenband werd ook een bewonerscomité opgericht. Twee jaar geleden is dat bewonerscomité omgezet in het Hobhouse Residents Committee, democratisch gekozen door de bewoners van Hobhouse. De wijkraad is gesprekspartner van de gemeente Mutare en werkt samen met de bewoners bij het oplossen van problemen in de wijk.

HMHFT

Voor het beheer van het huisvestingsproject in Hobhouse is de Haarlem Mutare Housing Foundation Trust (HMHFT) opgericht. Die de bewoners te ondersteunt, helpt met het verkrijgen van vergunningen, advies geeft bij de bouw, samenwerking organiseert en sociale problemen helpt op te lossen. HMHFT heeft een kleine staf (twee mensen) en een actief bestuur.

De volgende stap

Nu is het tijd om een volgende stap te zetten. HMHFT wordt een Mutarese woningcorporatie – in Zimbabwe een nieuw fenomeen – die nieuwe percelen grond gaat uitgeven in een andere wijk van Mutare, Chikanga en die daar ook huurwoningen gaat bouwen. Bovendien komt er komt een gemeenschapshuis en een Residents Committee. De ontwikkeling naar een daadwerkelijk volkshuisvestingsbeleid dat mogelijkheden biedt om te werken aan het grote tekort aan woningen in de stad.

Tentoonstelling

In de tentoonstelling in het ABC Architectuurcentrum van half september tot half november komen al deze aspecten aan de orde: de worsteling, de ontwikkeling, de organisaties, de verandering. Van de persoonlijke schaal van zelf je huis bouwen tot stadsplanning en infrastructuur. Het gaat over de moeite die het kost om iets tot stand te brengen, maar maakt ook dat de mensen zelfstandiger worden doordat ze zelf initiatief kunnen ontplooien. Een stevig fundament voor de opbouw van de samenleving en een belangrijke stap in de democratisering van de samenleving. De stad die van jezelf wordt: Musha.

Leen van de Polder

De tentoonstelling Van Kaya naar Musha komt tot stand met subsidie van de gemeente Haarlem, de NCDO en de Haarlemse woningcorporaties: Pré Wonen, Elan Wonen en Ymere.

De tentoonstelling is van half september tot half november 2011.
ABC Architectuurcentrum
Groot Heiligland 47 Haarlem

Tentoonstelling ‘Ouder worden in Mutare’

“Wat hebben we het hier dan goed” en “Wat een mooie foto’s.” Deze opmerkingen kan je horen bij de tentoonstelling ‘Ouder worden in Mutare’, die de komende maanden nog te zien is in een aantal verzorgingstehuizen in Haarlem en omgeving en in juni in de Refter in het Stadhuis Haarlem.

De tentoonstelling wordt op dinsdag 14 juni om 16.00 uur geopend door de burgemeester van Mutare, Brian James.

Samuel Kemba is 77 jaar en komt oorspronkelijk uit Mozambique. In 2004 kwam hij via maatschappelijk werk naar Zororai, een zorgcentrum in Mutare in Zimbabwe. Door een beroerte heeft hij verlamingsverschijnselen aan zijn hand en been. Hij voelt zich nogal eenzaam omdat zijn familie hem nooit op komt zoeken. Kemba is dankbaar dat hij een thuis heeft in Zororai, maar hij zou nog gelukkiger zijn als het eten gevarieerder zou zijn met meer spijsolie door de groenten.

Kemba is een van de ouderen van wie een foto hangt op de tentoonstelling en die zijn verhaal vertelt. Er zijn meer bewoners van Zororai te zien en allemaal hebben ze hun eigen verhaal. Verhalen van verdriet en gemis, maar ook van dankbaarheid.

In de Zimbabwaanse cultuur is het normaal dat ouderen in de familieverband worden verzorgd. De ouderen in Zororai hebben geen familie meer of komen uit een van de buurlanden en hebben het contact met de familie verloren. Zororai is een oud legerkamp op een heuvel boven de Sakubvarivier in Mutare.

In de loop van de tijd zijn de oude barakken vervangen door nieuwe gebouwtjes en er wonen enkele tientallen bejaarden die nergens anders terecht kunnen. De plaatsing in Zororai wordt geregeld in overleg met het Mutare Health Department.

Merridize Munyanyi is 36 jaar en caregiver. Ze wil graag zieken helpen en in het bijzonder hiv-patiënten. Het leukste aan haar werk vindt ze de omgang met patiënten en hun familie. Met haar werk wil ze bereiken dat ze kan doorgaan met de verzorging van en voorlichting geven aan de zieken. Caregiver Munyanyi, vertelt in de tentoonstelling waarom ze dit werk doet. Ook andere caregivers vertellen hun verhaal, waaruit blijkt dat ze erg betrokken zijn bij het werk dat ze vaak al jaren doen.

In Mutare werken 50 caregivers voor de Home Based Care. Ze bezoeken in totaal 500 patiënten één of meerdere keren per week. Naast het bieden van een helpende hand bij de verzorging en het huishouden, geven de caregivers ook voorlichting aan patiënten en de gezinsleden over bv. voeding, hygiëne en infectiebestrijding. Heel belangrijk zijn de sociale

en emotionele steun die de caregivers geven aan de patiënt en zijn/haar familie. Voor patiënten betekenen de bezoeken, dat ze aandacht en zorg krijgen, wat voor hen van wezenlijk belang is. Alleen de aller-ziekste mensen komen in aanmerking voor het Home Based Care Project en dat maakt het werk voor de caregivers heel zwaar.

De tentoonstelling ‘Ouder worden in Mutare’ is onderdeel van de campagne 100 Faces van de Stedenband Haarlem-Mutare 100 Faces vraagt aandacht en steun voor deze 50 Caregivers, maar ook voor 25 Peer Educators en 25 Sportleiders, die maatschappelijk betrokken werk doen voor hun gemeenschap in Mutare. Tussen Haarlem en Mutare bestaat al bijna 20 jaar een succesvolle samenwerking op het gebied van thuiszorg, sport, cultuur, huisvesting en hiv/aidsvoorlichting. Om deze projecten te kunnen voortzetten is de campagne 100 Faces gestart en krijgen de mensen achter deze projecten een gezicht.

De tentoonstelling is in juni te zien in de Refter van het stadhuis in Haarlem, in juli in het Reinaldahuis en in augustus in het verzorgingstehuis Schalkweide .

Geke Leistra

Meer informatie: www.100faces.nl

Een van de ouderen in Zororai.
foto: Dik Bol

Peer to peer education, voorlichting voor en door gehandicapten

Er bestaan veel vooroordelen over mensen met een handicap. Een van die vooroordelen is dat gehandicapten geen seks hebben. In voorlichtingsprogramma's van overheden over hiv en aids zijn gehandicapten een vergeten groep. Ook rust er in veel landen een maatschappelijk taboe op dit thema.

Filmmaker Marijn Poels maakte een jaar geleden in Kenia en Vietnam, de film 'The Voice of 650 Million Times One' om dit probleem in beeld te brengen.

De Wereldgezondheidsorganisatie schat het aantal gehandicapten wereldwijd op 650 miljoen. Tachtig procent is onder de vijfenveertig jaar en leeft in een ontwikkelingsland. Gehandicapten zijn te vinden in elke sociale groep, kaste of klasse, etnische groep en religie. Ze behoren ook tot risicogroepen zoals druggebruikers en sekswerkers. Dat deze voor de hand liggende feiten lang niet altijd stroken met de opvattingen van veel niet-gehandicapten, blijkt uit de barrières die mensen met een handicap dagelijks ondervinden als ze willen deelnemen aan de maatschappij en in het bijzonder als het gaat over voorlichting over hiv en aids. Veel gehandicapten in ontwikkelingslanden worden extra gediscrimineerd en zijn analfabeet (vaak als gevolg van hun gebrek) wat het moeilijk maakt om aan informatie te komen. Ook is het voor gehandicapten niet vanzelfsprekend om aan te sluiten bij een groep valide mensen om over seksuele verlangens en voorlichting te praten.

"Ik heb een handicap", vertelt Mary Muthoni Rop uit Kenia in de film. "Als vrouw word ik als zwakker geslacht gezien en ik ben hiv-positief. Ik heb dus een driedubbel stigma. Mensen denken dat een persoon met een handicap, zoals ik, geen seks heeft. Ze denken dat ik asexueel ben. Ze zijn dan ook in shock als ze horen dat ik hiv-positief ben. Ik moet dan uitleggen dat ik ook seksuele verlangens heb, net als iedereen."

Marijn Poels

Overheden, donoren, ontwikkelingsorganisaties en media maken zelden de link tussen hiv en aids en gehandicapten waardoor deze groep in beleidsprogramma wordt vergeten. Dit is niet terecht want juist dit soort mensen zijn extra kwetsbaar omdat ze van anderen afhankelijk zijn. Er kan gemakkelijk misbruik worden gemaakt van hun situatie. Ondanks de moeilijkheden die gehandicapten ondervinden is er wat voorlichting betreft wel een oplossing; peer to peer education, door en voor gehandicapten.

In 'The Voice of 650 Million Times One' komen een paar peer to peer educators in Hanoi en in Kibera slum, de grootste sloppenwijk in Kenia, in beeld. "Als ze zien dat je net bent zoals zij schept dat vertrouwen", vertelt een peer educator. De voorlichting moet soms worden aangepast, een dove heeft een doventolk nodig, een scene laat dove zien die elkaar helpen met gebarentaal.

Marijn Poels kreeg voor 'The Voice of 650 Million Times One' de Dodie Spittal Award, een Canadese filmprijs. In Calgary waar de prijs werd uitgereikt, maakte Poels gelijk een statement door de award weg te geven aan de mensen over wie de film gaat. De award wordt in een monument midden in Kibera geïntegreerd. Dat monument staat symbool voor de kracht van mensen met een beperking die opkomen voor hun mensenrechten.

Die beperking is soms relatief, je kunt het ook omdraaien vertelt Marijn Poels tijdens een bezoek in Haarlem. "Ik ging in de sloppenwijk Kibera met twee dove meisjes op stap. Ik zag overal een zee van golfplaten. Hoe moest ik de weg vinden, ik kon met niemand praten alleen twee dove dames waren mijn veiligheid en navigatie. Ik was hier degene die gehandicapt was. Het ligt aan de omgeving die bepaalt de handicap. Je kunt het dus omdraaien de rest van de wereld ziet niet de waarde die een gehandicapte kan geven."

Johan van Someren

De documentaires

Mensen met een handicap hebben geen seks. Een hardnekkig vooroordeel, te zien in **The voice of 650 million times one** (2011, 36 minuten) opgenomen in Kenia en Vietnam. De documentaire is onlangs bekroond met de Canadese Dody Spittal Award.

In **Nothing About Us** (2008, 59 minuten) reizen tien Nederlandse jongeren in rolstoel naar Ethiopië, de Hoorn van Afrika. Samen met Ethiopische jongeren in hetzelfde schuitje volgen zij weerbaarheidstrainingen en maken ze een voorstelling.

Als toerist Mutare en omgeving écht leren kennen

Wat moet je nou in Zimbabwe? Deze vraag werd me vaak gesteld, toen mensen wisten dat ik voor mijn afstudeerstage naar Zimbabwe zou gaan. Ik deed een haalbaarheidsonderzoek naar het introduceren van toerisme in Mutare. Sinds ik de opleiding HTRO (Hoger Toeristisch en Recreatief Onderwijs) volg, ben ik op veel plaatsen geweest. Ik liep stage in Thailand en India, waarna ik een minor volgde in Suriname. Tijdens mijn vierde jaar studeerde ik in Istanbul. Ik wilde mijn studie in Afrika afronden. Op advies van mijn docent bij Inholland nam ik contact op met Stedenband Haarlem-Mutare.

Zij zochten juist een student toerisme voor een haalbaarheidsonderzoek naar het introduceren van Community Based Tourism. Deze vorm van toerisme houdt rekening met de cultuur, de omgeving en wordt in principe geheel geregeld door en voor de lokale bevolking. Het is de bedoeling dat toeristen van een CBT project meer kennis krijgen over de manier van leven van de lokale bevolking.

Na een korte voorbereiding vertrok ik begin maart naar Zimbabwe. De eerste week verbleef ik in Harare, in Small World Lodge. Gelijk na aankomst wist ik dat ik zeven hele leuke weken zou beleven in Zimbabwe. De mensen waren allemaal zo vriendelijk en binnen no-time had ik veel vrienden gemaakt in Harare. Zij lieten mij de highlights van de stad zien en natuurlijk ook het uitgaansleven! Geweldig vond ik dat! Tijdens de eerste week sprak ik met een aantal touroperators en verder oriënteerde me wat ik de volgende zes weken allemaal zou gaan doen.

Na een week vertrok ik per lokale bus naar Mutare, weer een groot avontuur. Ik was de enige blanke in de bus en de mensen wilden van alles van me weten. De rit duurde al met al vier uur, maar omdat het zo leuk was had ik dat helemaal niet in de gaten. Eenmaal in Mutare aangekomen haalde Joseph, de coördinator van sport, me op. Met hem ging ik wat eten. Daarna bracht hij me naar Ann Bruce, het guesthouse, waar ik de eerste twee dagen zou verblijven.

Met Joseph maakte ik een planning voor de komende weken. Ik wilde alle toeristische attracties in de Eastern Highlands bezoeken en natuurlijk ook de projecten van Stedenband om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de stad en omgeving. De eerste dagen in Mutare waren gelijk al leuk en ik wist zeker dat ik me thuis zou gaan voelen in deze stad. De omgeving was zo prachtig, tussen de bergen en het was er heel mooi groen. Na twee dagen bij Ann Bruce (backpackers lodge), trok ik in in het Marlborough Court.

Joseph haalde me bijna elke ochtend op, vaak samen met David, om projecten in de buurt of toeristische attracties in de omgeving te bezoeken. Deze dagen waren altijd erg gezellig. Omdat we vaak samen in de auto naar andere dorpen gingen, leerden we elkaar goed kennen. Bijna alle toeristische attracties in de omgeving hebben we

Esther Janssen,
Nyanga
Mountains

bezoekt: Chimanimani, Hotsprings, Bvumba, Honde Valley, Rusape, Ossborne Dam en natuurlijk Nyanga. Het was erg leuk samen en we maakten veel mee. Zo zaten we een keer ruim twee uur in de modder vast midden in de bergen van Nyanga. De auto wilde niet meer voor- of achteruit. Uiteindelijk kregen we hulp van mensen in de omgeving. Omdat we midden in het bos vastzaten, duurde het wel een uur voor ze er waren en werd het al donker. Met de hulp van de vier mannen, kwamen we er gelukkig weer uit.

Ik onderzoek of het haalbaar is om toerisme in Mutare en omgeving te introduceren. Deze vraag beantwoord ik met een aantal deelvragen. Het toerisme in Zimbabwe is na 2000 ingestort en dat kun je goed zien aan de faciliteiten die niet goed zijn onderhouden. Veel hotels staan leeg en er zijn bijna geen toeristen in de National Parks en andere toeristische attracties. De meeste bezoekers aan de Eastern Highlands zijn nu rijke Zimbabweanen, die een weekend erop uit gaan. Ik sprak met de Zimbabwe Tourism Authority in Harare over de toekomst voor het toerisme in het land. Zij vertelden dat het erg onzeker is, door de politieke situatie en het imago wat ze weer moeten opbouwen.

Weer terug in Nederland vertel ik mijn vrienden en familie hele positieve verhalen over Zimbabwe. Van al mijn reizen was dit veruit de leukste en dat is vooral te danken aan de vriendelijke bevolking van Zimbabwe! Op dit moment ben ik druk bezig met het uitwerken van mijn onderzoek en in juli hoop ik af te studeren. Ik bedank iedereen van de Stedenband, hier in Nederland maar natuurlijk ook in Mutare, voor de geweldige ervaring, die ik niet snel zal vergeten. Hopelijk krijg ik snel de gelegenheid om terug te gaan naar Zimbabwe!

Esther Janssen

Literatuur met een Strikje: Lintjes voor Zimbabweaanse Schrijfsters

De Zimbabweaanse literaire output groeit gestaag en blijft internationaal niet onopgemerkt. Gelukkig komen hier ook steeds meer vrouwelijke schrijfsters bij, want die waren nogal ondervertegenwoordigd. Petina Gappah won in december 2009 met De danskampioen de fictieprijs van de Britse kwaliteitskrant The Guardian. In Stedenbandkrant 69 (juni 2009) stond al een lovende recensie over deze verkwikkende verhalenbundel. Vorig jaar kreeg de Zimbabweaanse Mirirai Moyo de Golden Baobab Award (een nieuwe Afrikaanse kinderliteratuurprijs) voor Diki: The Little Earthworm. Het is een vrolijk verhaal over een regenworm, met een boodschap aan lezers (8-11 jaar): heb zelfvertrouwen.¹

En nu is er weer een veelbelovende Zimbabweaanse schrijfster genomineerd: NoViolet Bulawayo staat met Hitting Budapest op de shortlist van de Caine Prize for African Writing.² Het is een krachtig kort verhaal, vol rake observaties over het leven van Zimbabweaanse kinderen in het Paradijs. Sloppenwijk Paradijs welteverstaan en die kinderen gaan op strooptocht door Budapest, een chique wijk met ommuurde tuinen, met daarin guave bomen vol eetbare vruchten. De reden is duidelijk: “My stomach feels like somebody just took a shovel and dug everything out - Mijn buik voelt aan alsof iemand met een schop alles eruit heeft geschept.” Honger dus.

Steeds meer toeristen reizen naar verre oorden, waarbij een safaritocht in Afrika tot de topattracties hoort. De bush in, wilde dieren spotten, ‘echt iets van het land zien’. Maar echt iets van alle mensen van het land zien, daar komen veel toeristen niet aan toe, dat hoort niet bij het reisprogramma, is misschien ook niet zo prettig. De sloppenwijken worden overgeslagen. In Hitting Budapest vindt een ontmoeting plaats tussen twee werelden: de paradijsbewoners tegenover een toeriste uit Engeland. Die toeriste logeert in één van de villa’s in de wijk waar de kinderen hun buik hopen te vullen met versgeplukt fruit. Staande aan weerszijden van het hek van de grote villa raken ze in gesprek.

De toeriste, gestoken in een ‘Safe Dafur’-T-shirt, vraagt naar de leeftijd van de kinderen. Één van hen, Chipso, is onmiskenbaar zwanger (van opa en dat vinden de kinderen niet raar). Ze zijn allemaal zo’n tien jaar oud. Godknows, één van de jongens, vraagt dan hoe oud de toeriste is. 33, waarop Godknows antwoordt dat ze eruit ziet als 15, als een kind. De ik-figuur vindt dit een beledigende opmerking en is stomverbaasd dat de toeriste “Thank you” zegt.

Aan de ene kant kennen de kinderen geen onbezorgde jeugd, zoals wij dat graag zien. “God does not live here – God leeft niet bij ons” zegt de aanvoerder van de kinderen, met de veelzeggende naam Bastard [Klootzak!]. Aan de andere kant dagdromen ze in hun onderlinge gesprekken over een gouden toekomst: “I am going to marry a man from Budapest. He’ll take me away from Paradise... - Op een dag ga ik trouwen met een man uit Budapest. Hij zal me uit het Paradijs verlossen...” droomt het meisje Sbhoo.

Het verhaal stroomt over van woordspelingen, zoals met de voornamen van de kinderen. Nu hebben kinderen in

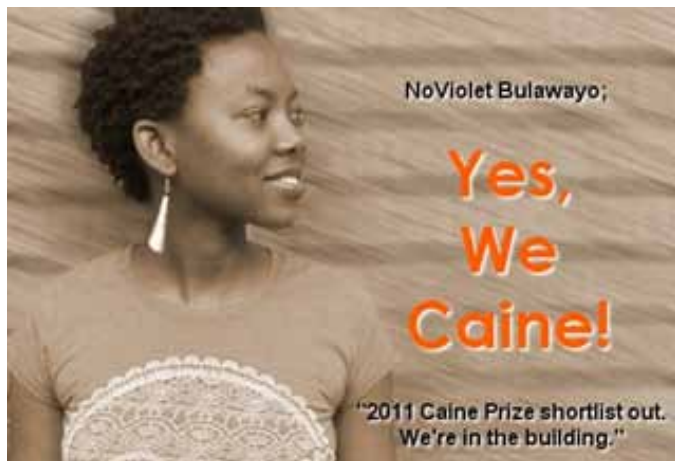

Doris Lessing

De Nobelprijs voor literatuur ging nog maar vier keer naar een Afrikaanse schrijver. De Nigeriaanse schrijver Wole Soyinka was in 1986 de eerste Afrikaanse Nobelprijswinnaar, waarna de prijs nog drie keer naar een Afrikaanse auteur ging. In 1989 won de Egyptenaar Naguib Mahfouz, in 1991 Nadine Gordimer en in 2003 J.M. Coetzee, de laatste twee allebei blanke Zuid-Afrikaanse schrijvers.

Met schrijfster Doris Lessing heeft Zimbabwe in zekere zin ook de Nobelprijs voor literatuur gewonnen (2007). Zij woonde vanaf haar kleutertijd tot haar dertigste (1949) in toenmalig Rhodesië en het land heeft haar gevormd als schrijfster. In haar aanvaardingsspeech van de Nobelprijs benadrukte ze: “... writers do not come out of houses without books”. Ze hield een vlamdend betoog voor toegang tot boeken, tot ruimdenkende uitgeverij en tot ruimte om te schrijven (letterlijk en figuurlijk). De wereld loopt nu ongeboren meesterwerken mis en veel potentiële schrijvers krijgen niet de kans zich te ontplooien. Lessings woorden inspireerden de Stedenband om in 2009 de actie Leeshonger te organiseren, met medewerking van verschillende Nederlandse auteurs (zie Stedenbandkranten 66 en 68)

Zimbabwe wel vaker namen die ons wat vreemd voorkomen, zoals karaktereigenschappen, maar NoViolet Bulawayo gebruikt ze ook inhoudelijk om een verhaal te vertellen.

De 30-jarige NoViolet Mkhwa Bulawayo werd geboren in Tsholotsho, Noord-Matabeleland (West Zimbabwe), groeide op in Zuid Matabeleland en studeert nu voor haar Masters of Fine Arts aan Cornell University in Amerika. In 2009 was ze genomineerd voor de 2009 PEN/Studzinski Literary Award, waarbij ze door nobelprijswinnaar Coetzee werd geprezen.

Zo concludeert de ik-persoon dat haar toekomst verzekerd is: "...I know he is just jealous. Because Aunt Fostalina [in America] is not his aunt. Because he is Bastard and I am Darling. - ... Hij is gewoon jaloers. Omdat Tante Fostalina [in Amerika] niet zijn tante is. Omdat hij Klootzak is en ik Schatje ben." NoViolet verzint ook rake straatnamen, zoals IMF-street, niet bepaald een geliefde internationale organisatie bij het regime van Mugabe. En de naam van de onderwijzer is meneer Gono (naamgenoot van de corrupte president van de Zimbabweanse Centrale Bank), die de kinderen bijbrengt dat je onderwijs nodig hebt om later goed geld te verdienen.

Iedereen kan tot de bekendmaking van de prijs Hitting Budapest van internet downloaden. Het verhaal is een aanklacht zonder klagerig of zeurderig te zijn. NoViolet Bulawayo maakt deze, voor ons onbekende wereld, levend. Toch is het vóóral een goed geschreven verhaal, waar je gewoon van kunt genieten.

Als u ook eens een opmerkelijke roman leest, of een kort verhaal, poëzie of fictie over Zimbabwe of geschreven door een Zimbabweanse auteur, laat het ons dan weten.

Isobel Buijter

Links voor Afrikaanse literatuur:

www.africaserver.nl/links.htm?cat=19&taal=nl

www.sapen.co.za/

www.weaverpresszimbabwe.com

www.zimbabwearchive.org

De Caine Prize for African Writing is genoemd naar Sir Michael Caine (niet de acteur), die o.a. voorzitter was van de Booker Prize (een van de belangrijkste internationale literaire prijzen). De Caine Prize wordt daarom ook wel de African Booker genoemd en wordt gesteund door de vier Afrikaanse Nobellaureaten. In 2000 werd de eerste Caine Prize in Harare uitgereikt en in 2004 won een Zimbabweaanse auteur, Brian Chikwava met *Seventh Street Alchemy*.

De huidige jury wordt gevormd door de Libische schrijver Hisham Matar (voorzitter), Allah Allfrey, uitgeefster van *Granta* schrijversmagazine, schrijfster Aminatta Forna, met roots in Sierra Leone, professor David Gewanter of English literature at Georgetown University en Vicky Unwin, uitgeefster van o.a. veel Afrikaanse auteurs. Aan de prijs is een bedrag van £10,000 gekoppeld en wordt op 11 juli 2011 bekendgemaakt in de Bodleian Library in Oxford.

De Caine Prize heeft ook tegenstanders. Zo bekritiseerde Nigeriaanse schrijver Ikhida R. Ikheloa de prijs, omdat hij de jurering te voorspelbaar vindt en hij Afrikaanse schrijvers verdenkt naar de prijs toe te schrijven. Maar ach, dergelijke kritiek hoor je over wel meer kunstprijzen, het hoort er allemaal bij.

Noten:

- i www.goldenbaobab.org
- ii Shortlist Caine Prize (de Engelstalige verhalen van de huidige genomineerden zijn te downloaden):
 1. NoViolet Bulawayo (Zimbabwe) 'Hitting Budapest' from 'The Boston Review' Vol 35, no. 6 - Nov/Dec 2010
 2. Beatrice Lamwaka (Uganda) 'Butterfly dreams' from 'Butterfly Dreams and Other New Short Stories from Uganda' published by Critical, Cultural and Communications Press, Nottingham, 2010
 3. Tim Keegan (South Africa) 'What Molly Knew' from 'Bad Company' published by Pan Macmillan SA, 2008
 4. Lauri Kubuitsile (Botswana) 'In the spirit of McPhineas Lata' from 'The Bed Book of Short Stories' published by Modjaji Books, SA, 2010
 5. David Medalie (South Africa) 'The Mistress's Dog' from 'The Mistress's Dog: Short stories 1996-2010' published by Picador Africa, 2010

Ymere wonen, leven, groeien

